

“Arslan Ustam”ın Ardından

Güncel Önkal

Arslan Kaynardağ ile 1998 yılında Betül Çotuksöken hocam vasıtasıyla tanıştım. Beyazıt'taki Sahaflar Çarşısında yer alan Elif Kitabevi'nin üst katındaki ofiste kendisine yardımcı olmak isteyen hevesli bir lisans öğrencisi olarak karşısında duruyordum. Arslan Bey, Betül Hocamızdan “güvenilir” bir yardımcı istemişti. Güvenilirlik, çalışkanlık ve felsefeye yönelik içtenlik Arslan Bey için bir insanı değerlendirmekte temel ölçütlerdi. Bu ölçütleri yansıtırsanız yüzünün güldüğünü görebilirdiniz.

Arslan Bey ile olan usta-çırak ilişkimi burada tümcelerle anlatmakta zorluk çekiyorum; aramızda kuşak farkı olan bir dede-torun ilişkisi bulunduğunu söylemem daha doğru olacaktır. Bu nedenle ustamın ardından önce Elif Kitabevi ve felsefe çalışmalarımız hakkındaki paylaşımlarımız; daha sonra da insani ilişkilerimiz açısından bir şeyler söylemek istiyorum.

Elif Kitabevi felsefeye gönül veren ve yolu Sahaflar Çarşısı'na düşen hemen herkesin buluşma noktasıydı. 30 yıllık öğretmenlik hayatından emekli olan lise öğretmenim (Sn.Aliye Ediz/Kabataş Erkek Lisesi) de Elif Kitabevi'nden oluşturduğu kitaplığını düşünürsem Elif Kitabevi düşünce tarihimizin üç nesline de tanıklık etmiş durumdadır. Ben Kitabevi'nde Arslan Bey'e yardım etmeye başladığımda aslında Arslan Bey'in yorgunluğu raflardaki karışıklığa yansımıştı. Bu karışıklık zamanla Arslan Bey'i de rahatsız etmeye başlamıştı. Ticari kaygıları ile hiçbir zaman hareket etmeyen ancak istediği fiyatın makul olduğuna sonuna kadar inanan Usta'mın raflarında eritemediği eski kitaplar alıcısını beklemekten yorulmuştu. Arslan Bey de yorulmuştu. 1998-2000 arasında yaşanan ticari durgunluk, siyasi belirsizlikler, Fen ve Edebiyat Fakültelerinden mezun olanların öğretmenlik haklarının tartışmalı hale gelmesiyle gençlerde kırılan hevesler, ekonomik kaygılar derken müşteri sayımız giderek azalmaktaydı. Ancak Ustam için asıl önemli olan felsefeye duyulan ilginin niteliği idi. Bu anlamda birlikte yaptığımız ilk çalışma Kadın Felsefecilerimiz kitabı oldu. Gözlerindeki sağlık sorunlarına rağmen düzenli olarak Kitabevinden dairesine geçer sabaha bana vereceği bilgisayarda yazmam gereken bölümleri tamamlardı. Arslan Bey için yapılması gereken her zaman bir iş vardır ve iş herşeyden önce gelir. Umutlar da umutsuzluklar da hep iş ile birlikte varolmalıdır. Bu prensiple yaşardı kendisi.

Kadın Felsefecilerimiz kitabının basılması Arslan Bey'e durgunluk çağına girmiş bir çarşının kalabalık ve hevesli müşteri kfilesi ile dolması gibi bir duygu verdi. Kitabevinin tozlu vitrinine titizlikle dizdi yeni kitabını. Kitap oluşturulurken ele aldığı kadın felsefecilerden birine ait döküman ve eserleri lise öğretmenimin akrabalık bağından çıkarma maceramız hatıramda yer etmiştir. Lise hocam Aliye Hanım, özenle sakladığı bilgileri bizimle paylaşmaktan sakınmadı. Ancak ne yazık ki -“çırak”lığımı veriyorum- adımı kitabında zikretmedi. Bu durum benim kendisine davranışlarımda bir değişime yol açmadı çünkü ben onun insan olarak diğer insanlara ve hayata dair düşüncelerini çok iyi tahlil edebildiğimi düşünüyorum. Bunları ikinci kısımda ayrıntılayacağım.

Kadın Felsefecilerimiz bana Arslan Bey'in Türk Düşünce Tarihi açısından ne kadar önemli biri olduğunu fikrin orjinalliği açısından kanıtlamıştır. Cumhuriyet'te, diğer gazetelerde, kitap eklerinde yazdıklarına da bakarsak, Arslan Kaynardağ bir Türk Düşüncesi Tarihçisi ve Sosyologudur. Bu bende Türk felsefesinin kurumsallaşması açısından çok değerli bir kaynaktır. Arslan Bey felsefe üzerine yazılarında da bu bağı hiç kaybetmez. Deneme tarzına daha yakın diyebileceğimiz felsefe yazılarında bile ele aldığı kavramı mutlaka kendinden önceki düşünce adamlarının çalışmalarına geri götürür.

Kaynardağ'ın *Cumhuriyet Döneminde Felsefe*'si usta-çırak ilişkimizin ikinci meyvesidir. Ne yazık ki bu kitabın basımında da “çırak” olarak emeğim geçmiştir; uykusuz

gecelerime rağmen adım yine anılmamıştır. Yanında gönüllülük esası ile çalıştığım Kaynardağ, sessiz sedasız Elif Kitabevi'ni bu yayınından sonra devreder.

Genç bir felsefecinin emeklerinin karşılığında takdir görmemesidir belki, Arslan Kaynardağ Bibliyografyası çalışmamızı birlikte bitiremedik. Arslan bey tüm eserlerine ulaşılabileceği bir kaynak kitap çıkarmak istediğinde ben Ankara'da ODTÜ Felsefe Bölümü'nde asistanlık kadrosuna kabul edilmişim. Artık çıraklıktan ustalığa giden yolda coğrafi koşullarda da ayrı düşmüştük. Ankara'da akademik kariyerime devam etmek isteğim Arslan Bey'i çok üzmüştü. Ancak benim için de öğrendiğim disiplinde kendi ayaklarım üzerinde durabilmemin simgesi ve başlangıcıydı.

İnsani ilişkilerimiz bağlamında da bir şeyler söylemek isterim: Arslan Bey için yemek yemek, günlük rutinler o kadar anlamsızdı ki. Kendisinin eşinin ölümünden fazlasıyla yara aldığı belirtmekte bir sakınca yoktur sanırım. Eşinin ölümünden sonra Arslan Bey'in yaşama bakışında bir kırılma yaşandığını söyleyebiliriz. Özellikle Ataköy-Beyazıt hattı dışında bir yere Arslan bey kolay kolay gitmezdi. Tüyap Fuarındaki konuşmasına gittiğimizde de çok zorlandığını hatırlıyorum. Bunun sebebi yaş faktörü ya da sağlık sorunları değil, yaşamın renksizliğiydi onun için. Arslan Bey'in düzenle takip ettiği programların tek tek yayından kalkması sonucunda televizyon evinde süs eşyası olarak duruyordu. Sadece radyo dinlerdi. Yazılarını el yazısı ile yazar ve benim bilgisayara geçmemi heyecanla beklerdi. Yalnızlığını da geçmişte yaptığı çalışmalar, kendisine armağan edilen kitaplardaki imzalardan eski dostlarını anarak geçiştirirdi. Bir geçiştirme diyorum çünkü yalnızlığının bilinçli bir tercih olduğunu da kendisi kabullenirdi. Sararmış sayfalar, dökümanlar, kitap odasındaki karmaşıklık onun için en değerli şeylerdi.

Kaynardağ günün koşullarını takip etmeyi de reddederdi. Aramızdaki kuşak farkından olduğu kanısına hemen kapılmayın, demek istediğim şu ki Arslan Kaynardağ adeta İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde okuduğu çağda zamanı durdurulmuş bir "gün"ün temsilcisidir. O dönemde Bölümde ders veren Alman filozofların anıları, Mengüşoğlu etkisi kendisinde o kadar canlıydı ki. Arslan Bey ile konuşunca kendimi Edebiyat Fakültesi'nin ağır havasında bulurdum. Genç akademisyenlerin bu havadan çok ayrı bir noktada durduğuna inanırdı. Arslan Kaynardağ için felsefenin Türkiye'de kurumsallaşması için umut hep vardı. Ancak, başka deyişle, genç akademisyenlerin o bilimsel havayı tatmaları geri dönülemez bir süreç olarak engellenmişti. Bunun nedenleri hepimizce çok çeşitli ve malum.

Arslan ustamın gerek kişisel gerek içinde yer aldığı gelenek açısından Türk Felsefesi'nin kurumsallaşması konusundaki titiz, belgeselci, dökümantasyoncu çalışmalarını her zaman hatırlayacağız ve başvuracağız. Tarihi gözler önüne çalışmalarla sunulmamış bir düşünce ihracının sağlam bir düşünce geleneği oluşturamayacağı kendisinin yaşamı boyunca ürettiği tüm yazı ve eserlerinde çok açıktır.

Ustamı saygıyla anıyorum, genç bir felsefeci olarak bana kazandırdığı değerler açısından minnettarlığımı sunuyorum.